Brabants Actieplan Stikstof

Samen voor een mooi en duurzaam Brabant

brabantse milieufederatie

Brabants Actieplan Stikstof

Van een Problematische Aanpak naar een Progressieve Aanpak!

brabantse milieufederatie

Voorwoord

Het Rijk en de provincie hebben jarenlang een beleid gevoerd van economische groei ten koste van natuur. Het resultaat is een stikstofcrisis. We kunnen dit moment aangrijpen als een kans om natuur te herstellen én een duurzame economie te bouwen. Rijk en provincies moeten dan wel serieus investeren in de transitie naar natuurinclusieve kringlooplandbouw (met minder dieren en met natuurinclusieve maatregelen meer verdienen) en grootschalig natuurherstel (zodat natuurgebieden weer tegen een stootje kunnen). Daarnaast moeten ook andere economische sectoren een bijdrage leveren, zoals vervoer, industrie, luchtvaart en bouw.

Met dit actieplan wil de Brabantse Milieufederatie beleidsmakers uitdagen om lef te tonen en stevige keuzes te maken die de stikstofproblemen effectief en structureel oplossen. We willen niet dat maatregelen te vrijblijvend zijn en moeilijke beslissingen worden doorgeschoven naar 2020. Daarvoor is de noodzaak om nu in te grijpen te groot. Dat geldt zeker voor de provincie Brabant: hier vormt stikstof de grootste bedreiging voor de natuur, luchtkwaliteit en in de vorm van nitraat voor de (drink)waterkwaliteit. Er zijn daarom verstrekkende maatregelen nodig.

De natuur zucht al meer dan 40 jaar onder stikstof; nu is de kans om te zorgen dat het stikstofprobleem definitief wordt opgelost. Op dit moment verdwijnen er bijzondere en beschermde dier- en plantensoorten. Sinds 1995 zijn in onze Brabantse bossen broedvogels en dagvlinders afgenomen met zo’n 30% en op de heide zijn dagvlinders en reptielen zelfs met een alarmerende 80% afgenomen. Stikstof vormt de belangrijkste oorzaak voor die schrikbarende achteruitgang. Er is nog een kans op herstel, als we nu in actie komen.

We willen u daarom uitdagen om ambitie te tonen en concreet te bepalen per wanneer en hoe we weer onder de kritische depositiewaarde komen in onze natuurgebieden. Op die manier gaan we verder verlies tegen en kunnen ook toekomstige generaties genieten van onze unieke Brabantse natuurgebieden met haar bijzondere en rijke biodiversiteit. U kunt het verschil maken! De Brabantse Milieufederatie biedt u dit actieplan aan voor een progressieve aanpak van de stikstofproblematiek.

Femke Dingemans
Directeur Brabantse Milieufederatie

oktober 2019

Samenvatting

De Brabantse Milieufederatie stelt de volgende 12 concrete maatregelen voor in Noord-Brabant:

1. Neem de draagkracht van de natuur en de gezondheid van de Brabantse inwoners als uitgangspunt bij beleidsvorming rondom de stikstofproblematiek.

2. Stel een zone rond natuurgebieden in waarin alleen nog extensief en natuurinclusief landbouw bedreven mag worden.

3. Stel als doel om voor 2030 de stikstofemissies terug te brengen tot de kritische depositiewaarde voor alle natuurdoeltypen.

4. Verleen alleen nog tijdelijke vergunningen voor projecten die een geringe(re) emissie en depositie hebben, waarbij vooraf na een gedegen toetsing de wetenschappelijke zekerheid is verkregen dat er geen significante effecten zullen optreden op Natura 2000-gebieden. Dit moet tot creatieve en duurzame oplossingen leiden, met een zo klein mogelijke milieudruk.

5. Borg dat compensatiemaatregelen voldoen aan de vereisten van de Europese richtlijnen en jurisprudentie en zie erop toe dat die compensatie vooraf werkelijk wordt gerealiseerd.

6. Sluit gedwongen maatregelen niet uit bij de aanpak van de grootste bron van de stikstofproblematiek: de intensieve veeteelt. Hou vast aan de op 7 juli 2017 ingezette koers en blijf zoeken naar mogelijkheden om reductiebeleid te intensiveren (zoals het opkopen van varkensrechten van stoppende boeren).

7. Zet in op een versnelling van de transitie naar een natuurinclusieve grondgebonden landbouw. Ondersteun de voorlopers van biologische en natuurinclusieve landbouw in Brabant, waaronder ook agrariërs op en rond landgoederen. Bied hen integrale ondersteuning bij het uitwerken van de regels rond stikstof, fosfaat en natuurgebieden en bied hen experimenteerruimte.

8. Kijk niet alleen naar emissiebronnen in de buurt van Natura 2000-gebieden, maar naar alle natuurgebieden in Brabant. Voorkom dat de natuur als geheel zwaarder wordt belast, door de cumulatie van reeds aanwezige stikstof en het feit dat depositie ver van de bron kan plaatsvinden. Zet daarom in op systeemherstel (robuuste beekdalen, klimaat, e.d.).

9. Kies voor generieke emissiereductie, waaronder snelheidsverlaging op (snel)wegen, in plaats van alleen plaatselijke maatregelen in (de buurt van) bepaalde natuurgebieden.

10. Ga in Brabant verder met stalderen in plaats van salderen en kies voor 20 m2 voor elke 10 m2. Saldering alleen lost het stikstofprobleem niet op, want dan is het succes van de maatregel afhankelijk van het aantal transacties.

11. Trek actief vrijkomende vergunningsruimte in en koop vrijkomende kippen- en varkensrechten op, om te voorkomen dat de blijvers profiteren van de stoppers en de gesaneerden en met de vrijkomende varkensrechten uitbreiden tot megastallen.

12. Vertrouw niet op nieuwe juridische trucs, zoals een het instellen van een drempelwaarde voor kleine emissies en compensatiemogelijkheden (achteraf). Borg de totstandkoming van een juridisch deugdelijk pakket aan maatregelen dat in lijn is met de uitspraak van het Europees Hof. Dat maakt de overheid betrouwbaar voor bedrijven en projecten, doordat maatregelen en daarmee vergunningen juridisch houdbaar zijn.

Hierna volgt een nadere toelichting op de voorgestelde maatregelen.

Brabants Actieplan Stikstof

Ten aanzien van het uitgangspunt

1. Neem de draagkracht van de natuur en de gezondheid van de Brabantse inwoners als uitgangspunt bij beleidsvorming rondom de stikstofproblematiek.

2. Stel een zone rond natuurgebieden in waarin alleen nog extensief en natuurinclusief landbouw bedreven mag worden.

Toelichting
De levensverwachting van Brabanders is aantoonbaar korter in de gebieden die zwaar te lijden hebben van o.a. stikstof, doordat het secundair fijnstof vormt. Maar ook bijzondere dier- en plantensoorten verdwijnen als gevolg van een te grote stikstofdepositie in natuurgebieden. De maatregelen van de overheden moeten allereerst gericht zijn op het oplossen van de knelpunten voor natuur. Pas wanneer de staat van de natuur op orde komt, kunnen projecten weer ruimte krijgen, niet eerder. Dit is ook de interpretatie van het Europees Hof van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Door dat uitgangspunt te hanteren, kunnen nieuwe juridische procedures worden voorkomen.

3. Stel als doel om voor 2030 de stikstofemissies terug te brengen tot de kritische depositiewaarde voor alle natuurdoeltypen.

Toelichting
Dat het advies van Remkes en de brief van de Minister geen concrete doelen bevatten, vindt de Brabantse Milieufederatie een gemiste kans. Wij pleiten ervoor om een concrete datum in de toekomst vast te leggen waarop voor alle natuurtypen de kritische depositiewaarde moet worden bereikt. Het advies van de Commissie Remkes stelt dat de stikstofdepositie op natuur veel te hoog is. Er is dus geen ruimte om Natura 2000 gebieden verder te belasten. Sterker nog, een sterke daling is in veel gebieden nodig! Ook als we nu geen enkel stikstof meer zouden emitteren, dan blijft het probleem bestaan. Daarom is een lagere kritische depositiewaarde nodig, want bij het gelijk blijven of licht dalen van de depositie blijft het probleem bestaan.

Ten aanzien van de hervatting van vergunningverlening op korte termijn

4. Verleen alleen nog tijdelijke vergunningen voor projecten die een geringe(re) emissie en depositie hebben, waarbij vooraf na een gedegen toetsing de wetenschappelijke zekerheid is verkregen dat er geen significante effecten zullen optreden op Natura 2000-gebieden. Dit moet tot creatieve en duurzame oplossingen leiden, met een zo klein mogelijke milieudruk.

Toelichting
De natuur heeft te veel te lijden onder de uitstoot van stikstof. Dat is niet de schuld van de natuur, maar onder de werking van het PAS is in de afgelopen jaren veel te veel economische ontwikkelruimte vergund.

Het PAS is onderuitgegaan, omdat er op voorhand ontwikkelruimte werd uitgegeven, voordat er zekerheid was over depositiedaling. Nederland heeft sowieso een plicht om de in slechte toestand verkerende natuur te herstellen. Maatregelen om de natuur te herstellen mogen niet worden gebruikt om vervolgens meer schade (met stikstof) toe te staan. Het is daarom zaak om zo snel mogelijk de

natuur te herstellen en de overbelasting terug te dringen. Vergunningen kunnen alleen worden uitgegeven voor activiteiten met beperkte emissies en deposities en met aanvullende compensatiemaatregelen die bovenop de herstelmaatregelen plaatsvinden. Hierbij is het zaak dat vergunningen, net als in bijvoorbeeld Frankrijk, tijdelijk (5 jaar) worden uitgegeven en daarna opnieuw aangevraagd moeten worden. Dat voorkomt dat toestemming om te vervuilen een onaantastbaar en eeuwig (over te nemen) 'recht' wordt en biedt de provincie meer mogelijkheden om te sturen op emissiebeperking.

5. Borg dat compensatiemaatregelen voldoen aan de vereisten van de Europese richtlijnen en jurisprudentie en zie erop toe dat die compensatie vooraf werkelijk wordt gerealiseerd.

Toelichting
Onder de ADC-toets is compensatie maar tot op zekere hoogte mogelijk, omdat er onvoldoende ruimte beschikbaar is in Nederland en het realiseren van de vereiste kwaliteit en samenhang van de natuurcompensatie afhankelijk is van de locatie en de kwaliteit van bodem, water, lucht (o.a. stikstofbelasting). Daarnaast moeten compensatiemaatregelen voldoen aan Europese regels. Voor prioritaire habitats gelden strengere regels (alleen voor projecten i.v.m. menselijke gezondheid en veiligheid). Eerst moeten alternatieven worden onderzocht, daarna kan worden onderzocht of er ruimte is voor natuurcompensatie.

Ten aanzien van de bronaanpak

6. Sluit gedwongen maatregelen niet uit bij de aanpak van de grootste bron van de stikstofproblematiek: de intensieve veeteelt. Hou vast aan de op 7 juli 2017 ingezette koers en blijf zoeken naar mogelijkheden om reductiebeleid te intensiveren (zoals het opkopen van varkensrechten van stoppende boeren).

Toelichting
De BMF wil de stikstofproblemen aanpakken door bij de bron te beginnen. Wij zien de krimp van de veestapel als enige echte oplossing voor de stikstofproblemen in Brabant, mede omdat deze stikstofuitstoot de meest giftige vorm betreft (ammoniak). Natuurlijk moeten ook de industrie en het verkeer een steentje bijdragen aan het oplossen van het probleem, maar de grootste bron moet daarbij als eerste worden aangepakt. Het liefst op basis van vrijwilligheid, zoals de Minister voorstelt, maar anders gedwongen.

7. Zet in op een versnelling van de transitie naar een natuurinclusieve grondgebonden landbouw. Ondersteun de voorlopers van biologische en natuurinclusieve landbouw in Brabant, waaronder ook agrariërs op en rond landgoederen. Bied hen integrale ondersteuning bij het uitwerken van de regels rond stikstof, fosfaat en natuurgebieden en bied hen experimenteerruimte.

Toelichting
De voorlopers van biologische en natuurinclusieve landbouw in Brabant hebben we nodig om de natuurinclusieve kringlooplandbouw in gang te zetten en tevens om een koe in de wei te houden. In ons Brabants coulisselandschap hoort grasland en een koe in de wei. Daarnaast is het kenmerkend dat deze boeren vaak integraal beter voor natuur en milieu zijn, zoals qua bodemleven, waterkwaliteit, biodiversiteit, landschap, dierenwelzijn, klimaat etc. Het is daarom zaak om niet alleen naar technisch emissiearme maatregelen te kijken, maar integraal naar de uitdagingen van de veehouderij te kijken. Dit betekent ook naar slimme en goedkopere low-tech oplossingen te zoeken. Zo kan een potstal met zeer veel ruimte en extensieve beweiding, die waardevol is voor het bodemleven, biodiversiteit en dierenwelzijn als stalsysteem niet emissiearm zijn, maar de bedrijfsvoering als geheel wellicht wel. Voor boeren die aan de slag willen met het ontwikkelen van dergelijke oplossingen die bijdragen aan

een extensieve, natuurinclusieve veehouderij, is experimenteerruimte nodig. De Brabantse Milieufederatie pleit ervoor deze boeren met dergelijke experimenteerruimte te helpen.

Ten aanzien van generieke maatregelen

8. Kijk niet alleen naar emissiebronnen in de buurt van Natura 2000-gebieden, maar naar alle natuurgebieden in Brabant. Voorkom dat de natuur als geheel zwaarder wordt belast, door de cumulatie van reeds aanwezige stikstof en het feit dat depositie ver van de bron kan plaatsvinden. Zet daarom in op systeemherstel (robuuste beekdalen, klimaat, e.d.).

Toelichting

Ook buiten Natura 2000 gebieden zijn er waardevolle natuurgebieden in Brabant. Het is daarom zaak om te voorkomen dat de stikstofproblematiek zich verplaatst van Natura 2000 gebieden naar die andere natuurgebieden. Met gebiedsgericht beleid kan maar een (klein) deel van de stikstofreductie bereikt kan worden. De Brabantse Milieufederatie is daarom van mening dat er generieke maatregelen nodig zijn.

9. Kies voor generieke emissiereductie, waaronder snelheidsverlaging op (snel)wegen, in plaats van alleen plaatselijke maatregelen in (de buurt van) bepaalde natuurgebieden.

Toelichting

Veel kwetsbare natuurgebieden in Brabant liggen omsloten door (snel)wegen. Uit onderzoek van RIVM uit de jaren ‘90 is gebleken dat stikstof ver van de bron kan neerslaan. Maatregelen die alleen in de buurt van Natura 2000 gebieden worden genomen, zullen daarom onvoldoende zijn. De Brabantse Milieufederatie wil daarom dat er in Brabant generieke maatregelen worden genomen.

Verlaging van de snelheid levert een weliswaar kleiner aandeel in de oplossing, maar alle beetjes zijn hard nodig. Bovendien is een lagere rijsnelheid goed voor de veiligheid, voor het klimaat en voor onze volksgezondheid. Daarom zou het een generieke oplossing moeten zijn.

Ten aanzien van de uitvoering

10. Ga in Brabant verder met stalderen in plaats van salderen en kies voor 20 m2 voor elke 10 m2. Saldering lost het stikstofprobleem niet op, want dan is het succes van de maatregel afhankelijk van het aantal transacties.

11. Trek actief vrijkomende vergunningsruimte in en koop vrijkomende kippen- en varkensrechten op, om te voorkomen dat de blijvers profiteren van de stoppers en de gesaneerden en met de vrijkomende varkensrechten uitbreiden tot megastallen.

Toelichting

Agrarisch ondernemers zullen in eerste instantie op basis van vrijwilligheid worden gevraagd om te stoppen, te investeren of te verplaatsen. Als blijkt dat dit niet voldoende oplost, wordt gedwongen opkoop of verplaatsing onvermijdelijk. Op dat moment moeten vergunningen worden ingetrokken, om te voorkomen dat de stikstofemissie op een andere plaats kan toenemen. Want dan zijn we problemen aan het verplaatsen; niet aan het oplossen. Opvulling bij emissiearme maatregelen moet dan ook worden voorkomen. Volgens voorspellingen van de Rabobank van een jaar geleden, gaan de komende tien jaar sowieso 2.500 van de 3.500 varkenshouders stoppen. Door van die stoppende varkenshouders de varkensrechten op te kopen en uit de markt te nemen, kan de veestapel krimpen zonder in te hoeven grijpen in actieve bedrijven en worden tevens nieuwe megastallen voorkomen.

Er zijn twee maatregelen die onder de autonome ontwikkeling vallen: de stoppersregeling Actieplan ammoniak en de warme sanering varkenshouderij. Deze maatregelen tellen niet mee in de

Stikstofaanpak post-PAS van het rijk en deze stoppers en gesaneerden mogen dan ook geen ruimte bieden voor blijvers via saldering en staldering. De stalderingsregeling moet hier mogelijk op worden aangepast.

Ten aanzien van nieuwe juridische trucs

12. Vertrouw niet op nieuwe juridische trucs, zoals een het instellen van een drempelwaarde voor kleine emissies en compensatiemogelijkheden (achteraf). Borg de totstandkoming van een juridisch deugdelijk pakket aan maatregelen dat in lijn is met de uitspraak van het Europees Hof. Dat maakt de overheid betrouwbaar voor bedrijven en projecten, doordat maatregelen en daarmee vergunningen juridisch houdbaar zijn.

Toelichting
Maatregelen die leiden tot minder stikstofdepositie kunnen vooralsnog niet ter beschikking komen voor nieuwe vergunningen. Eerst moet de depositie fors dalen. De instandhoudingsdoelen worden namelijk nog bij lange na niet aantoonbaar gehaald.

Compensatie achteraf is in strijd met de rechterlijke uitspraak. Juist daarop is de huidige PAS gesneuveld. Compensatie is alleen aan de orde bij de ADC-toets, niet als mitigerende maatregel. ADC kan niet in alle gevallen, alleen indien er geen alternatieven voorhanden zijn en mits er dwingende redenen zijn van openbaar belang. Er is geen onbeperkte ruimte om eindeloos te kunnen compenseren. Je kunt ruimte immers maar een keer uitgeven.

Brabantse Milieufederatie
Spoorlaan 434
5038 CH Tilburg
www.brabantsemilieufederatie.nl

Samen voor een mooi en duurzaam Brabant

brabantse milieufederatie